

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Vybrané otázky trestního řízení

Marek FRYŠTÁK

Katedra trestního práva

Základní charakteristika trestního řízení

- trestním řízením se rozumí zákonem stanovený postup OČTŘ a dalších subjektů podílejících se na tomto postupu s cílem zjištění trestných činů a jejich pachatelů a jejich spravedlivého potrestání, jakož i zajištění výkonu rozhodnutí o potrestání
  - jedná se fakticky o účel trestního řízení upravený v § 1 TrŘ
  - účelem trestního řízení však není jen potírání kriminality
    - právo odepřít výpověď dle § 100 TrŘ
    - důvěra občanů v trestní řízení a v činnost OČTŘ - viz. právo na spravedlivý proces (fair trial) atd.
    - výchovné působení ve vztahu ke společnosti
    - předcházení a zamezování kriminality

- trestní řízení je kontradiktorní, tj. „spor“ mezi obžalobou a obhajobou (§ 89/2 TrŘ - provedení důkazu)
- vina musí být dokázána (právo mlčet) - nedokázaná vina je dokázaná nevina (§ 2/5 TrŘ - SZ je povinen dokazovat vinu, formální břemeno de lege ferenda)

Základní zásady trestního řízení

- pravidla (principy), která jsou výslovně či mlčky zpravidla vyjádřená v TrŘ
- představují východiska pro tvorbu (zákonodárce), interpretaci a aplikaci (orgány činné v trestním řízení) systému trestněprávně procesních norem
- jedná se o určité právní principy, vůdčí právní ideje jimiž je ovládáno trestní řízení a které musí být vykládány a aplikovány v souladu s Ústavou, LZPS, popř. v jejich duchu
- jsou typické pro trestní řízení jako celek nebo jen např. pro některé jeho stadia (zásady typické pro dokazování, hlavní líčení atd.).

Funkce základních zásad trestního řízení

- funkce interpretační - spočívá v tom, že prostřednictvím zásad trestního řízení provádí orgány činné v trestním řízení interpretaci příslušného ustanovení a tím zajišťují jednotnou interpretaci zákona
- funkce poznávací - spočívá v tom, že z charakteru základních zásad a jejich uplatnění v trestním procesu můžeme usuzovat na charakter trestního procesu, tj. zda je inkviziční, kontradiktorní, smíšený
- funkce aplikační - projevuje se v rozhodovacím procesu orgánů činných v trestním řízení
- funkce tvorby práva - spočívá v tom, že zákonodárce musí vycházet důsledně ze základních zásad, na nichž je norma vybudována

Právo na spravedlivý proces

- čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně základních práv a svobod
- každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, spravedlivě a v přiměřené době nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění (tj. trestný čin, přešupek, či správní delikt) proti němu
- spravedlivým (řádným/férovým) je ten proces, který je veřejný, spravedlivý a rozhodnutý v přiměřené době nezávislým a nestranným soudem

- předvídatelnost, jasnost a srozumitelnost práva (situace 90. let min. století)
- občan musí být způsobilý předvídat, do jaké míry, která je rozumná při daných okolnostech případu, důsledky, které mohou vzniknout z jeho jednání; tyto důsledky nemusí být předvídatelné absolutní jistotou, pokud by tomu tak bylo, právo by se svázalo do přílišné rigidity

- čl. 35/1 Evropské úmluvy - podmínkou přijatelnosti stížnosti ze strany ESLP je vyčerpání efektivních vnitrostátních prostředků nápravy
- z práva spravedlivý proces vyplývají široký katalog dílčích procesních práv, které jsou blíže upraveny v rámci zásad uvedených v Ústavě, LZPS a TrŘ

- „...účelem trestního řízení přitom není jenom spravedlivé potrestání pachatele, účelem trestního řízení je rovněž „fair“ proces; existence řádného procesu je nevyhnutelnou podmínkou existence demokratického právního státu...“
- „...účel trestního řízení, jímž je zcela jistě především snaha náležitě zjistit trestné činy a podle zákona jejich pachatele spravedlivě potrestat, nemůže být v právním státě nadřazen zásadě řádného zákonného procesu ...“

Veřejnost procesu

- čl. 38 LZPS - každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně; veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem
- § 2/10 TrŘ - trestní věci se projednávají veřejně
- platí pouze pro hlavní líčení
  - přípravné řízení je neveřejné
- § 199 a násl. TrŘ - veřejnost hlavního líčení
  - vyloučení veřejnosti/ jednotlivce
- § 54/1 ZSM - zásada neveřejnosti
  - na návrh mladistvého může být hlavní líčení veřejné

- zásada veřejnosti hlavního líčení není právem obviněného, se kterým by mohl volně disponovat, např. se ho vzdát, tj. obviněný nemá právo na neveřejné hlavní líčení, pokud tomu brání veřejný zájem
  - obviněný se taktéž nemůže vzdát práva na veřejné vyhlášení rozsudku

- důvody pro vyloučení veřejnosti
  - mravnost
  - veřejný pořádek a národní bezpečnosti(utajované informace)
  - soukromý život účastníků řízení

- důvody pro vyloučení jednotlivce
  - mladistvý
  - rušení důstojného průběhu
  - opatření proti přeplňování jednacích síně

- obrazové záznamy a obrazové nebo zvukové přenosy jen se souhlasem předsedy senátu/samosoudce
- zvukové záznamy s vědomím předsedy senátu/samosoudce, pokud to nebude na úkor klidného nebo důstojného průběhu
- „veřejnost“ přípravného řízení - § 8a - § 8c TrŘ
  - poskytování informací o trestním řízení ze strany orgánů činných v trestním řízení veřejnosti prostřednictvím sdělovacích prostředků a osobám na něm zúčastněným
  - neohrozit objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení
  - nezveřejňovat o osobách údaje, které se přímo nedotýkají trestné činnosti
  - dbát presumpci nevinny

Spravedlnost procesu

- § 2/5 TrŘ - OČTŘ nezjišťují objektivní pravdu, ale skutkový stav ve důvodných pochybností
- od 1. 1. 1994 - zjišťování skutkového stavu věci bez důvodných pochybností
  - zásada tzv. materiální pravdy - úzká souvislost se zásadou vyhledávací
  - nahradila do 31. 12. 1993 aplikovanou zásadu zjišťování skutečného stavu věci (tzv. zásadu objektivní pravdy)
- od 1. 1. 2002 - zjišťování skutkového stavu bez důvodných pochybností za součinnosti stran
  - strany v hlavním líčení důkazy nejen navrhují, předkládají, ale i provádějí

- rovnost zbraní - procesní rovnost obžaloby a obhajoby
  - formální důkazní břemeno státního zástupce de lege ferenda
- doznání obviněného nezbavuje OČTŘ povinnosti zjišťovat skutkový stav
  - čl. 40/4 LZPS - obviněný má právo odepřít výpověď
  - § 33/1 TrŘ - právo obviněného mlčet, právo hájit se jakkoliv, tj. i lží

- neplatí princip „qui tacet (ubi loqui potuit et debuit) consentire videtur“ [„kdo mlčí (když mluvit mohl a měl), zřejmě souhlasí.“] - papež Bonifác VIII. (1235-1303) - mlčení obviněného nelze připočítávat k jeho tíži

- Evropská úmluva tento zákaz výslovně neupravuje, ale ESLP jej dovozuje z čl. 6 odst. 1, 2 (právo na spravedlivý proces, presumce nevinny)
  - právo nepodílet se na vlastním obvinění

  - právo mlčet

- skutkový stav, respektive rozsah pochybností v rámci trestního řízení, je závislý od jednotlivých jeho stadií
  - § 158/3 TrŘ - prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin
  - § 160/1 TrŘ - nasvědčují-li odůvodněné a zjištěné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala konkrétní osoba
  - § 172/1 TrŘ - je-li nepochybné, skutek není, není prokázáno, je nepřípustné
  - § 176 TrŘ - jestliže výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud
  - rozhodování soudu - in dubio pro reo

Přiměřenost délky procesu

- čl. 38 LZPS - každý má právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů
- § 2/4 TrŘ - trestní věci se musí projednávat bez zbytečných průtahů a to zejména vazební věci a věci, ve kterých byl zajištěn majetek
- posuzuje se podle povahy věci, postupu orgánů činných v trestním řízení (průtahy atd.) a chování osoby, proti které se řízení vede (realizace zákonných práv x obstrukce atd.)
- průtah v některé fázi trestního řízení je tolerovatelný, pokud řízení jako celek je skončeno v přiměřené lhůtě

■ lhůty v trestním řízení

- § 159 TrŘ - lhůta pro skončení prověřování - 2, 3, 6 měsíců
- § 167 TrŘ - lhůta pro skončení vyšetřování - 2, 3 měsíce
- § 170 TrŘ - lhůta pro skončení vyšetřování - 6 měsíců
- § 181 TrŘ - lhůta pro nařízení hlavního líčení - 3 týdny, 3 měsíce
- § 129 TrŘ - lhůta pro písemné vyhotovení rozsudku - max. 20 pracovních dnů

- možnost prodloužení uvedených lhůt a to bez sankce
- není stanovena lhůta pro délku hlavního líčení

- § 72a TrŘ - maximální délka trvání vazby - zde se pojí zásada přiměřenosti a zásada rychlosti - přečin, zločin, zvláště závažný zločin, výjimečný trest

- Barfuss proti České republice, rozsudek ze dne 31.7.2000
  - délka trestního řízení 3 roky 10 měsíců a 7 dní není s ohledem na výše uvedená kritéria přiměřenou dobou trvání trestního procesu

- Van Pelt proti Francii, rozsudek ze dne 23.5.2000
  - trestní řízení v délce 8 let 8 měsíců a 20 dní bylo považováno s ohledem na složitost věci, vysoký počet obviněných, jejich přítomnost v zahraničí a potřebu právního styku s cizinou za přiměřené

Nezávislý a nestranný soud

- čl. 36/1 LZPS - každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu
- čl. 38/1 LZPS - nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci; příslušnost soudu i soudce stanoví zákon
- princip vázanosti soudce zákonem (čl. 95 Ústavy)
  - zásada volného hodnocení důkazů (§ 125 TrŘ)

Zásada volného hodnocení důkazů

- OČTŘ hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení po pečlivém zvážení všech okolností a to nejprve jednotlivě a potom v celkovém souhrnu
  - je třeba posoudit jejich věrohodnost a pravdivost
- § 125 TrŘ - soud v odůvodnění rozsudku uvede, které skutečnosti vzal za prokázané o která skutková zjištění opřel své úvahy
- je soudce skutečně vázán jen zákonem?

- právo na zákonného soudce
  - rozvrh práce soudu - obsahuje způsob, jakým jsou jednotlivé věci přidělovány konkrétním soudcům a tím vylučuje možnost, že by po podání nového návrhu obžaloby někdo s tímto návrhem manipuloval podle něčích zájmů a přidělil ho soudci, který by v dané věci mohl být nějak zainteresován

- právo na neměnitelnost senátu - zásada bezprostřednosti
  - soud smí přihlížet jen k těm důkazům, které byly přímo před ním provedeny (co není před soudem, není na světě)

  - co není před soudem není na světě - při rozhodnutí o vině a trestu soud nepřihlíží k tomu, co je ve spisech, ale co zazní před ním

- § 202/1 TrŘ - hl.l. se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu
  - § 234/1 TrŘ - veřejné zasedání se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu
  - § 242 TrŘ - neveřejné zasedání se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu
  - § 197 TrŘ náhradní soudce - účastní se hlavního líčení kromě členů senátu
  - § 219/3 TrŘ - při odročení sdělí předseda senátu podstatný obsah předchozího líčení
-
- výjimkou ze zásady bezprostřednosti je trestní příkaz

Stadia trestního řízení

- představují jednotlivé časové úseky, v nichž OČTŘ a další subjekty plní své úkoly (povinnosti) a vykonávají svá práva s cílem dosáhnout účelu trestního řízení

- předsoudní stadia x soudní stadia - § 12/10 TrŘ
  - přípravné řízení
    - prověřování, vyšetřování
  - předběžné projednání obžaloby
  - hlavní líčení
  - řízení o opravných prostředcích
  - vykonávací řízení

- vztah mezi předsoudním a soudním stadiem z hlediska dokazování

Předsoudní stadia

- přípravné řízení (prověřování a vyšetřování)
- prověřování - účelem je objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin - 158/3 TrŘ
- vyšetřování - účelem je co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledat důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu včetně osoby pachatele a následku trestného činu - 164/1 TrŘ
  - standardní přípravné řízení - § 158/3 až § 158b TrŘ (prověřování), § 160 až § 167 TrŘ (vyšetřování); v jeho rámci se důkazy neprovádí
  - rozšířené přípravné řízení - § 158/3 až § 158b TrŘ (prověřování), § 168 až § 179 TrŘ (vyšetřování); v jeho rámci se důkazy provádí
  - zkrácené přípravné řízení, § 179a až § 179h TrŘ; koná se o TČ s horní hranicí TOS do 5 let se lhůtou skončení do dvou týdnů od sdělení podezření

- prověřování provádí policejní orgán - legislativní zkratka dle § 12/2 TrŘ
  - P ČR, GIBS, pověřené orgány VS, VP, BIS, ÚZIS, VZ, celní orgány
- vyšetřování provádí vyšetřovací orgány - § 161 TrŘ
- není-li uvedeno jinak, vyšetřování konají útvary P ČR
  - GIBS - TČ spáchané příslušníky P ČR, VS a celníky + zaměstnanci těchto subjektů
  - státní zástupce - TČ spáchané příslušníky GIBS, BIS, UZIS, VP, VZ
  - kapitán lodi při dálkových plavbách - TČ spáchané na této lodi
  - vojenská policie - TČ příslušníků ozbrojených sil spáchané při plnění úkolů v zahraničí

Soudní stadia Předběžné projednání obžaloby

- § 185 a násl. TrŘ - jeho účelem je, aby se do trestního řízení dostaly pouze věci, které tam patří
  - věc patří do příslušnosti jiného soudu
  - zastavení trestního stíhání
  - přípravné řízení nebylo provedeno podle zákona
  - ve věci nejsou v potřebném rozsahu objasněny všechny okolnosti
  - nařízení hlavního líčení

- samosoudce předběžné projednání věci neprovádí, ale obžalobu má povinnost „přezkoumat“ v výše uvedeném duchu

Hlavní líčení

- § 196 a násl. TrŘ
  - nejdůležitější stadium trestního řízení, ve kterém se rozhodují otázky viny, trestu a další otázky
  - dochází v něm k naplnění účelu trestního řízení a realizaci základních zásad trestního řízení

- počátek hlavního líčení
  - sdělení věci, která bude projednávána
  - zjištění přítomnosti osob - SZ, obžalovaný, obhajoba, svědci, znalec, tlumočník
    - lze konat v nepřítomnosti obžalovaného, pokud lze věc spolehlivě rozhodnout i bez něho
    - nelze konat v nepřítomnosti obžalovaného v případě vazby, VTOS, TČ s horní hranicí převyšující 5 let - obžalovaný se může práva účasti vzdát
  - přednesení obžaloby
  - připojení se poškozeného k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody

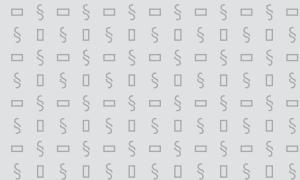

■ dokazování

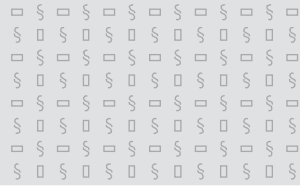
- okruh dokazovaných otázek (kdo,co, kdy, kde, jak, čím, proč)
- pořadí provádění důkazů (výslech obžalovaného, svědka atd.)
- způsob provádění důkazů
  - aktivní účast stran
  - ústnost a bezprostřednost
- skončení dokazování

■ závěr hlavního líčení

- závěrečná řeč státního zástupce a dalších osob - obžalovaný, obhájce, poškozený, zmocněnec poškozeného, orgán sociálně-právní ochrany dítěte
- právo na poslední slovo obžalovaného

- rozhodnutí v hlavním líčení
  - rozsudek
    - odsuzující, zprošťující
  - zastavení trestního stíhání- § 172 TrŘ
  - podmíněné zastavení trestního stíhání - § 307 TrŘ
  - schválení narovnání - § 309 TrŘ
  - přerušení trestního stíhání - § 173 TrŘ
  - postoupení věci - § 171 TrŘ

Řízení o opravných prostředcích

- jeho bezprostředním účelem je náprava konkrétního nepravomocného/pravomocného rozhodnutí v zájmu procesních stran
- vady skutkové (error in facto) - skutková zjištění
- vady právní (error in iure) - právní kvalifikace
- vady procesního postupu (error in procedendo) - „nezákonný“ průběh trestního řízení

■ řádné opravné prostředky

- stížnost do usnesení (§ 141 a násl. TrŘ)
- odvolání (§ 245 a násl. TrŘ)
- odpor do trestního příkazu (§ 314g TrŘ) - specifický opravný prostředek

■ mimořádné opravné prostředky

- dovolání (§ 265a a násl. TrŘ) - právní vady hmotně právní a procesněprávní
- obnova řízení (§ 277 a násl. TrŘ) - skutkové vady
- stížnost pro porušení zákona (§ 266 a násl. TrŘ)
  - může podat jen MS
  - de lege ferenda se s ním nepočítá

- princip apelace - zruší, odstraní vady a rozhodne
- princip kasace - zruší a vrátí
- zákaz reformace in peius - zákaz změny k horšímu
- beneficium cohaesionis - dobrodiní v souvislostech

- úplný revizní princip - např. stížnost
- omezený revizní princip - např. odvolání
- účinek devolutivní - rozhodnutí o opravném prostředku se přenáší na jiný orgán
  - autoremedura - orgán, který rozhodnutí vydal, sám vyhoví opravnému prostředku (stížnost) a původní rozhodnutí změní
- účinek suspenzivní - odkladný účinek rozhodnutí

Vykonávací řízení - „exekuce“

- § 315 TrŘ - směřuje k zajištění výkonu jednotlivých uložených trestů a ochranných opatření a jeho účelem je nucené uskutečnění obsahu rozhodnutí příslušného orgánu činného v trestním řízení
  - účelem trestního řízení je nejen odhalení trestných činů, jejich pachatelů a jejich spravedlivé potrestání, ale také zajištění výkonu rozhodnutí
- zásada bezodkladnosti výkonu
  - odklad výkonu - výkon trestu by ohrozil život nebo zdraví, těhotná žena, matka novorozeného dítěte (do 1 roku po porodu) - § 322 TrŘ
- zásada nepřerušitelnosti (kontinuita) výkonu
  - přerušení výkonu - těžká nemoc - § 325 TrŘ

- zásada korespondence výkonu obsahu rozhodnutí, jehož se výkon dotýká
  - podmíněné propuštění po výkonu 1/3, 1/2 (u přečinu i dříve), 2/3, 20 (30) let (§ 88 TrZ)
  - upuštění od výkonu TOS - § 327 TrŘ
    - odsouzený bude předán na základě mezinárodního nebo evropského zatýkacího rozkazu nebo vyhoštění
    - onemocněl nevyléčitelnou životu nebezpečnou nemocí (duševní nemocí)
- zásada výchovného vlivu výkonu
  - účel trestu
- zásada kontroly výkonu
  - oprávnění státního zástupce KSZ, v jehož obvodu je trest vykonáván

Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu

- § 314h a násl. TrŘ - jeho účelem je náprava ústavnosti porušené nezákonným rozhodnutím nebo zákaz provádět jiné nezákonné zásahy orgánu veřejné moci
  - jeho typickým projevem je zásada kontinuity řízení, tj. v řízení pokračovat v tom stadiu, které bezprostředně předcházelo vydání zrušeného rozhodnutí
  - nezbytnost respektovat obsah zrušovacího nálezu

Svědék v trestním řízení

- pojem svědka není v TrŘ žádným způsobem definován
  - FO rozdílná od obviněného, předvolaná orgány činnými v trestním řízení, aby ve smyslu procesních předpisů uvedla všechny jí známé skutečnosti, které vnímala svými smysly, a to nejčastěji zrakem, sluchem a hmatem, a které jsou důležité pro rozhodnutí v trestní věci
- svědek v materiálním smyslu
  - každá FO, která svými smysly vnímala skutečnosti důležité pro trestní řízení, jež mohou být podkladem pro rozhodování orgánů činných v trestním řízení
- svědek ve formálním smyslu
  - FO, která je orgány činnými v trestním řízení předvolána ke svědecké výpovědi

- povinnost vypovídat úplnou pravdu a nic nezamlčet - 101 TrŘ
- povinnost poučit jej o významu svědecké výpovědi a o následcích křivé výpovědi
  - trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku dle 346 TrZ
- zákaz kladení sugestivních otázek - 101/3 TrŘ
- zákaz kladení kapciózních otázek - není výslovně stanoven v TrŘ
- specifika výslechu osoby mladší 15 let - 102 TrŘ
  - přítomnost pedagoga, případně rodičů

Zákaz výslechu - § 99 TrŘ

- o okolnostech týkajících se utajovaných informací chráněných zákonem č. 412/2005 Sb.
  - možnost zproštění této povinnosti
- o okolnostech týkajících se uložené nebo státem uznané povinnosti mlčenlivosti
  - možnost zproštění této povinnosti
  - touto povinností není dotčena povinnost upravená v § 367 TrZ týkající se nepřekažení trestného činu
  - této povinnosti se nelze dovolávat ve vztahu k trestným činům, stran něhož má svědek dle § 368 TrZ oznamovací povinnost
    - výjimka stanovená § 368/3 TrZ (advokát, duchovní, osoba poskytující pomoc obětem obchodování s lidmi)

Právo odepřít výpověď - § 100 TrŘ

- právo, nikoliv povinnost odepřít výpověď jako svědek má
  - příbuzný obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh
  - ten, kdo by svojí svědeckou výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému souroženci, osvojiteli, osvojeci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocíťoval jako újmu vlastní
- odepřít výpověď nelze v případě, pokud má svědek oznamovací povinnost dle § 368 TrZ
- svědka, který odpírá vypovídat bez důvodů uvedených v § 99 a § 100 TrŘ, lze nutit vypovídat uložením pořádkové pokuty dle § 66 TrŘ
  - takové opakované odepření vypovídat může být, pokud je vyjádřením nedůvěry svědka ve spravedlivé rozhodnutí soudu, urážlivým chováním vůči soudu ve smyslu znaků skutkové podstaty trestného činu pohrdání soudem dle § 336 TrZ

Poškozený v trestním řízení

- poškozeným je ten, komu byla trestným činem způsobena
  - škoda na zdraví
  - škoda na majetku
  - nemajetková újma - trestné činy proti lidské důstojnosti - hlava III TrZ, porucha na zdraví, která není škodou na zdraví, škoda na právech (poškození cizích práv - § 181 TrZ, trestné činy proti svobodě - hlava II díl 1. TrZ)
  - na jehož úkor se pachatel obohatil

- za poškozeného se nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem

Oběť trestného činu

- zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů
  - FO, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil
  - byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou
  - zvláště zranitelná oběť - dítě, osoba postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, oběť trestného činu obchodování s lidmi atd.

Práva poškozeného

- § 43/1 TrŘ - činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů (§ 65 TrŘ - v přípravném řízení lze odepřít), zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, účastnit se hlavního líčení, veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu (klást vyslychaným otázky), vyjádřit se před skončením k věci (závěrečná řeč/konečný návrh)
- § 43/3 TrŘ - navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení
- § 45, § 50 TrŘ - nechat se zatupovat zákonným zástupcem, pokud je osoba zbavena způsobilosti, nebo zmocněncem - nemusí jím být, ale nejčastěji jím je, advokát
  - § 51a/1 TrŘ právo na bezplatnou právní pomoc zmocněnce nebo za sníženou odměnu
- § 44/2 TrŘ - je-li počet poškozených mimořádně vysoký, svá práva mohou uplatňovat prostřednictvím společného zmocněnce, pokud by jejich počet byl větší než šest nebo se poškození na jeho výběru neshodli, určí ho soud
- § 46 TrŘ - být poučen o svých právech

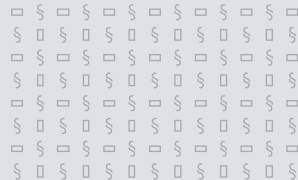
Práva poškozeného majícího nárok na náhradu škody

- § 43/3 TrŘ - uplatit nárok na náhradu škody nejpozději na začátku dokazování před soudem nebo při prvním jednání o sjednání dohody o vině a trestu; tohoto práva se může výslovným prohlášením vzdát
- § 246/1d, 2 TrŘ - napadnout rozsudek ve výroku o náhradě škody
- § 154 TrŘ - náhrada nákladů potřebných k uplatnění jeho práv
- § 142/1 + § 286/3 TrŘ - stížnost proti rozhodnutí soudu o povolení obnovy
- nárok na náhradu škody dle § 45/3 TrŘ přechází na právního zástupce poškozeného, výjimkou jsou nároky související s odškodněním bolesti poškozeného a ztížením jeho společenského uplatnění

Součinnost státních orgánů, fyzických a právnických osob - § 8 TrŘ

- státní orgány, právnické a fyzické osoby jsou povinny bez zbytečného odkladu, a nestanoví-li zvláštní předpis jinak, i bez úplaty vyhovovat dožadáním orgánů činných v trestním řízení při plnění jejich úkolů
  - zákon č. 292/1993 Sb. v čl. IV odst. 10 zmocnil Ministerstvo spravedlnosti k přijetí vyhlášky, ve kterých případech přísluší odměna za vyhovění výzvě orgánům činným v trestním řízení a v jaké výši - tato nebyla nikdy přijata
- státní orgány jsou dále povinny neprodleně oznamovat státnímu zástupci nebo policejním orgánům skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin
  - výjimka z této oznamovací povinnosti - § 368/3 TrZ (advokát, duchovní, osoba poskytující pomoc obětem obchodování s lidmi)

- touto povinností není automaticky prolomena povinnost zachovávat tajnost utajovaných informací ani povinnost mlčenlivosti
- může ji prolomit pouze zvláštní předpis, který ji upravuje
  - stanoví okruh informací, které je možno předat bez ohledu na povinnost mlčenlivosti nebo
  - stanoví postup, jakým může dojít ke zproštění povinnost mlčenlivosti

- plnění výše uvedené povinnosti
- lze odmítnout
  - s odkazem na povinnost zachovávat tajnost utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem nebo státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti
- nelze odmítnout
  - jestliže osoba, která tyto povinnosti má, by se jinak vystavila nebezpečí trestního stíhání pro neoznámení nebo nepřekažení trestného činu
  - při vyřizování dožádání orgánu činného v trestním řízení o trestném činu, kde dožádaná osoba je současně oznamovatelem trestného činu
- smyslem možnosti odmítnutí není bránit v poskytování takových údajů, ale v tom, aby k jejich poskytnutí docházelo pouze v zákonem vymezených důvodech a zákonem stanoveným způsobem

Nepřekažení trestného činu - § 367 TrZ

- taxativní výčet trestných činů, kterých se týká povinnost překazít
- „kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá“
- výjimky z povinnosti překazít
  - nelze-li trestný čin překazít bez značných nesnází nebo aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání

Neoznámení trestného činu - § 368 TrZ

- taxativní výčet trestných činů, kterých se týká oznamovací povinnost
- „kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal“
- výjimky z oznamovací povinnosti
  - oznamovatel by oznámením sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání
  - advokát nebo jeho zaměstnanec, duchovní registrované církve a náboženské společnosti

Vyžádání tzv. bankovních informací

- údaje, které jsou předmětem bankovního tajemství a údaje z evidence cenných papírů
- státní zástupce, po podání obžaloby předseda senátu
  - jestliže je toho v trestním řízení třeba k řádnému objasnění okolností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin
  - k posouzení poměrů obviněného anebo pro výkon rozhodnutí
- v řízení o trestném činu neoprávněné nakládání s osobními údaji dle § 180 TrZ může orgán činný v trestním řízení vyžadovat individuální údaje získané podle zákona č. 89/1995 Sb. pro statistické účely

- podmínky, za nichž může orgán činný v trestním řízení vyžadovat údaje získané při správě daní - § 53/2 daňový řád (zákon č. 280/2009 Sb.)
  - informace získané při správě daní pro účely trestního řízení
  - trestné činy daňové a poplatkové
  - nepřekážení (cca 70 TČ) nebo neoznámení (cca 40 TČ) trestného činu
  - dotační podvod, poškozování finančních zájmů Evropských společenství
  - tzv. korupční trestné činy, trestné činy úředních osob, trestné činy proti výkonu pravomoci orgánu veřejné osoby a úřední osoby
  - padělání a pozměňování peněz, veřejné listiny

Trestní oznámení

- podání se posuzuje vždy podle svého obsahu, i když je nesprávně označeno
  - 59/1 TrŘ
- podání - jakýkoliv podnět k úkonu trestního řízení
  - např. stížnost na postup policejního orgánu
- trestní oznámení - podání o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestným čin
  - podání lze jej učinit písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě, podepsané či anonymní
  - v přípravném řízení sepisují podání ústně do protokolu policejní orgán či okresní státní zastupitelství; v řízení před soudem okresní soud

- státní zástupce a policejní orgán je povinen přijímat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin + poučit oznamovatele o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje - 158/2 TrŘ
  - provedení zásady legality a oficiality

- činí-li se ústně trestní oznámení, je nutno oznamovatele vyslechnout o (§ 59/5 TrŘ):
  - okolnostech, za nichž byl čin spáchán
  - o osobních poměrech toho, na něhož se oznámení podává
  - o důkazech a o výši škody způsobené oznámeným činem
  - je-li oznamovatel zároveň poškozeným nebo jeho zmocněncem, musí být vyslechnut též o tom, zda žádá, aby soud rozhodl v trestním řízení o jeho nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení

- jestliže byl takový protokol o trestním oznámení sepsán u soudu, ten jej neprodleně postupuje státnímu zástupci (59/6 TrŘ)

Děkuji za pozornost

Otázky...???

doc. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.

Katedra trestního práva

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Veveří 70, 611 80 Brno

Tel. + 420 549 493 870, Fax. + 420 541 213 162

E-mail: Marek.Frystak@law.muni.cz